

גליון תתקטז • ערש"ק פרשת פקודי

• שנת העשרים •

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

למה הקדים בצלאל את הידיעות לקדשים?

על מה מעיד המשכן?

גדר "נכסי ציבור" במלאכת המשכן

"מחמירים להרבות בשמחה בב' האדרים"

אור
החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

אחדות ישראל

ביטול טענת המן שחסר בענין האחדות – לא רק בענין של משתה ושמחה

בחודש אדר מודגשת אחדותם של ישראל - כמסופר במגילה אודות דברי אסתר למרדכי: "לֵךְ כְּנוּס אֶת כָּל הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן" (אסתר ד, טז), כלומר, אפילו ב"שושן", ששם הי' תוקפו של המן (עד לטבעת המלך כו'), שטען שבני ישראל הם במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים" (שם ג, ח) - גם שם נפעל ענין האחדות, "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן".

ולא עוד, אלא שאחדות זו באה לידי ביטוי בקשר ובשייכות לענינים גשמיים, אכילה ושת"י - "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו" (שם ד, טז):

ידוע ידע המן שלמרות היות בני ישראל במעמד ומצב ד"מפוזר ומפורד בין העמים", מכל מקום, ישנו אצלם ענין האחדות - "ישנו עם אחד" (שם ג, ח): אבל, טענתו היתה שאחדות זו אינה אלא בנוגע לענינים רוחניים בלבד - "ודתיהם שונות מכל עם" (שם ג, ח), ולכן, כדי לבטל טענה זו, הי' צורך לבטא את ענין האחדות גם בנוגע לענינים גשמיים - בקשר לאכילה ושת"י, "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו".

(תורת מנחם - דהתוערויות תשכ"ז ח"ב ע' 671)

פתיחה

בעזרי"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתקטז) היו"ל לפרשת פקודי, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבנ"מ זי"ע.

◇ ◇ ◇

מדור "מקרא אני דורש" עוסק בדברי הכתוב בתחילת הפרשה "פקודי המשכן משכן העדות" שפירש רש"י שהכפלת תיבת משכן באה לרמוז על חורבן בתי המקדש, ולכאורה איך יודעים שהכוונה לשני בתי המקדש ולא למשכן שילה שגם הוא נחרב, ויבאר ע"פ החילוק היסודי בין המשכן לבתי עולמים, דירת עראי ודירת קבע.

מדור "יינה ש"ל תורה" עוסק במה שנכפל מעשה המשכן בפרשיות תרומה תצוה ויקהל פקודי, ויבאר באריכות החילוק בין המשכן הרוחני שבו עוסקות פרשיות תרומה ותצוה למשכן הגשמי שעליו מדובר בפרשיות ויקהל פקודי, ושהעיקר הוא הציווי הגשמי שלכן נאמר עליו דוקא "משכן העדות".

מדור "חידושי סוגיות" עוסק בפקידת מלאכת המשכן ע"י משה, ויחדש דמסירת הנדבות לידי משה היתה מצד דין מלך שבו, שע"ז נעשו הנדבות נכסי ציבור ויצאו מבעלות פרטית, וזהו ענין חשבון הנדבות דפרשתנו, שנועד לסלק שם האומנין שנוסף בעת המלאכה כדי שיהיו שוב בגדר נכסי ציבור לגמרי.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונחבאו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושיגאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש ב בין דירה לאהל

גם אם מלשון "המשכן משכן" מוכח שמדובר על ענין של חורבן, "שנתמשכן" - ובאופן כפול - מנין למד רש"י ש"המשכן משכן" מרמוז דוקא לחורבן שני בתי המקדש ולא לחורבן הקודם בזמן - חורבן משכן שילה? / ומניין לרש"י ללמוד על "שני חורבנים", הרי פעם אחת "המשכן" נדרשת לגופה, ואם כן יש רק "משכן" אחד מיותר שבא כרמוז על החורבן! / ומדוע באמת לא רמז הכתוב גם לחורבן שילה?

(ע"פ לקושי שיחת ח"א ע"ב 175 ואילך)

פנינים ה למה הקדים בצלאל את היריעות לקרשים?

(ע"פ לקושי שיחת ח"א ע"ב 499 ואילך)

איך אפשר שלא יוכל משה לבוא אל אוהל מועד? (ע"פ תורת מנחם - דהתוערויות תשכ"ז ח"ב ע"ב 258 ואילך)

יינה של תורה ו עדות של המשכן

מדוע נכפלו פרטי עשיית כלי המשכן ובגדי הכהונה? / מהו ה"משכן למעלה" שאודותיו נצטווה משה בהר סיני? / מדוע נעשה המשכן מדברים גשמיים דוקא? / ועל מה מעיד "משכן העדות"? המשכן הרוחני והמשכן הגשמי, ומעלת המשכן בגשמיות

(ע"פ לקושי שיחת ח"א ע"ב 195 ואילך)

פנינים ט פרשת פקודי - מעלת כל פרט בפני עצמו

(ע"פ תורת מנחם - דהתוערויות תשכ"ז ח"ב ע"ב 357 ואילך)

תפילה - רק בצירוף כל ישראל י חידושי סוגיות

נדר "נכסי ציבור" במעשה המשכן

יחדש דמסירת הנדבות לידי משה היתה מצד דין מלך שבו, שע"ז נעשו הנדבות נכסי ציבור ויצאו מבעלות פרטית / ע"ז יבאר ענין חשבון הנדבות דפרשתנו, שנועד לסלק שם האומנין שנוסף בעת המלאכה כדי שיהיו שוב בגדר נכסי ציבור לגמרי

(ע"פ לקושי שיחת ח"א ע"ב 280 ואילך)

תורת חיים יג השמחה מבטלת דעים ופורצת נדרים

דרכי החסידות יד שאלת ענינים גשמיים מהרבי

שיחות קודש טז אחדות ישראל

צוות העריכה וההגהה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרן,
הרב צבי הירש ולמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:
טל מערכת: 03-3745979 orhachasidutit@gmail.com

בין 'דירה' ל'אוהל'

גם אם מלשון "המשכן משכן" מוכח שמדובר על ענין של חורבן, "שנתמשכן" – ובאופן כפול – מנין למד רש"י ש"המשכן משכן" מרמז דוקא לחורבן שני בתי המקדש ולא לחורבן הקודם בזמן – חורבן משכן שילה? / ומניין לרש"י ללמוד על "שני חורבני", הרי פעם אחת "המשכן" נדרשת לגופה, ואם כן יש רק "משכן" אחד מיותר שבא כרמז על החורבן! / ומדוע באמת לא רמז הכתוב גם לחורבן שילה?

ע"ה הפסוק בתחילת פרשת פקודי – "אלה פקודי המשכן משכן העדות גו'" – מפרש רש"י:

"המשכן משכן – שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל".

ויש להקשות בדבריו:

גם אם מלשון "המשכן משכן" מוכח שמדובר על ענין של חורבן, "שנתמשכן" – ובאופן כפול: "המשכן משכן" – מנין למד רש"י שהרמז הוא דוקא לחורבן שני בתי המקדש?

לכאורה, עדיפא הוה לי' לפרש שקאי על חורבן הקודם בזמן – חורבן משכן שילה [וכפי שכבר הזכיר רש"י בפירושו לפ' ויגש (מה, יד) שבכית בנימין על צווארי יוסף היתה "על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב"]; והכפל ד"משכן" נפרש על (א) חורבן משכן שילה ו(ב) חורבן בית ראשון.

– כי, בית שני הרי הי' חסר בכמה ענינים, וכפי שכבר הזכיר רש"י בפ' תצוה (כח, ל) שלא היו בו אורים ותומים, ובפירושו לפ' נח (ט, כז) כתב רש"י – "אף על פי . . . שבנה כורש . . . בית שני לא שרתה בו שכינה, והיכן שרתה במקדש ראשון כו'", היינו, שלגבי השראת השכינה שהיתה בבית הראשון נחשב בית שני כאילו "לא שרתה בו שכינה"!

מנין למד רש"י שחורבנו של משכן שילה אינו רמז בכתוב כאן, אלא דוקא חורבן בית המקדש (השני)?

לקראת שבת

להטריד בעניניהם גם היותר מע[ו]לים.

ועכשו נהפך הדבר שכל הענינים העקריים אין חושבים עליהם גם בינם לבין עצמם ומכל שכן שאין שואלים עליהם, כי כל החסידות שלהם אינה אלא ירושה בנחלת אבות, וגם אלו שחושבים לעת מן העתים בזה מוצאים בעצמם שיכולים לפסוק בעצמם, ורק בענינים קלי ערך שאין להם שום ממש, בזה שואלים. ועל דרך כיצד מעשרים את התבן ואת המלח וכו'.

ובאמת הנה התלמידים התמימים הקשישים שזכו לראות את פני הוד כ"ק הקדשים הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע וגם שמעו דא"ח ושיחות הק' הי' צ"ל באופן אחר לגמרי, הם היו צריכים להיות ג' טפחים מעל הקרקע, לא רק טפח אחד אלא ג' טפחים, אבל ה'קנה האמריקני' הקיפם שצריכים זמן ארוך בכדי לנקות היטב את ה'בוץ', ולא לבד שמכירים מהות עצמם אלא שמ[ב]טלים מהות הזולת, וזהו כל מציאותם שמבטלים את הזולת, וממילא הלא אין מקום ללמוד ממנו, וזה היפך תורת החסידות והנהגת אבותינו רבותינו הק' זי"ע שמצאו בכל אחד, אפילו ביהודים פשוטים, מה ללמוד מהם, ובפרט מחסיד ותמים קשיש שצריכים ללמוד ממנו, אמנם אפשר שיש בהם חסרונות ידועים כי הלא בשר המה אבל צריכים להביט על מעלותיהם ולא על חסרונותיהם.

וכפי שהנני רואה הנה נוגע לו בפנימיות ענינים אלו, וכשיתחיל לעבוד בתפלה ובעצמו, יעזור לו השי"ת להיות חסיד.

(אגרות קודש ח"ו עמ' תי)

שאלת ענינים גשמיים מהרבי

כל הענינים הגשמיים ובפרט הקלים, לא היו שואלים עליהם בזמן הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ורק בענינים עקרי' הנוגעים לתורה ועבודה ותקון עבירות, או הנהגה עם בני הבית ועניני שידוכים ועניני לימוד, רק זאת היו שואלים

לא הטרידו את הרבי אפילו בדברים גשמיים הנוגעים לנפש ממש

חסידים הישנים – ה' החסיד ר' אברהם אבא פערסאן אומר – לא היו מטרידים את כ"ק רבינו [הזקן נ"ע] בעניניהם הגשמיים אפילו בדברים הנוגעים לנפשם ממש, כי כל כוונתם היתה לשם האמת ולא בשביל פניות עצמם אפילו בדבר הנוגע לנפש ממש.

מרגלא בפומיהו דחסידים הישנים "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה. כי המאמין עפ"י האותות יש בלבו דופי, ובמה האמינו בו – במעמד הר סיני, שענינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש הקולות והלפידים" (לשון הרמב"ם בפ"ח ה"א מהלכות יסודי התורה).

החסידים ראו בעיניהם ושמעו באזניהם את האש, הקולות והלפידים בעת אמירת התורה של כ"ק רבינו הזקן ובוזה נתדבקו לכ"ק אדמו"ר בדכיות רוחא ברוחא קדישא עילאה. והחסידים שסבלו יסורי הגוף בשביל זה שהם חסידים היו מקבלים היסורים לא רק באהבה כי אם בשמחה רבה והיו יקרים בעיניהם כזבח וכקרבן.

(התמים' ח"ב עמ' צב, א)

החסידים דהאידינא מחליפים את ההנהגה שהנהיגו החסידים דאז ומקדם, אשר כל הענינים הגשמיים ובפרט הקלים, לא היו שואלים עליהם בזמן הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ורק בענינים עקריים הנוגעים לתורה ועבודה ותקון עבירות, או הנהגה עם בני הבית ועניני שידוכים ועניני לימוד, רק זאת היו שואלים.

וגם בענינים עקריים כאלו היו רבים שמנעו עצמם מלשאול, שלא הרהיבו עוז בנפשם

לקראת שבת

ב. והנה, בשפתי חכמים כתב וז"ל: "מדשני הקרא בלשונו וכתב 'המשכן משכן' – ולא כתיב תרוייהו בה"א או בלא ה"א – ודאי ה"א קאי על המשכן המיוחד, דהיינו בית עולמים שהוא בית המקדש; אם כן קשה – למה מכנה אותו הכתוב בלשון 'משכן'? אלא רמז וכו'".

כלומר: לדברי השפ"ח, ראייתו של רש"י שמדובר כאן על בית המקדש דוקא היא מהלשון המיוחדת "המשכן" – בה"א הידיעה, שזה מתאים דוקא ל"המשכן המיוחד", בית המקדש שבירושלים.

אבל לכאורה, עיקר דבריו אינו מחוור: וכי היכן מצינו, בדרך "פשוטו של מקרא", ש"המשכן" בה"א הידיעה מרמז לבית המקדש דוקא?!

ג. ויש לומר בזה, ובהקדים קושיית המפרשים (שפתי חכמים. משכיל לדוד. באר בשדה): רש"י כותב שהלימוד הוא מזה שנאמר "המשכן משכן – שני פעמים", שמזה לומדים על "שני חורבנים"; ולכאורה, הרי פעם אחת "המשכן" נדרשת לגופה, ואם כן יש לנו רק "משכן" אחד מיותר שבא כרמז על החורבן!

[ומה שתירץ המשכיל לדוד שכיון וכתיב "המשכן" בה"א הידיעה הרי זה מוסיף עוד אחד, כך שיש ש"ש "משכן" ולכן אחד נדרש לגופו והשנים האחרים רומזים לשני חורבנות – לכאורה אינו מתיישב בלשון רש"י שכתב במפורש "המשכן משכן. שני פעמים", היינו שיש כאן "שני פעמים" בלבד].

ונראה לפרש בפשטות, שאין כוונת רש"י שהרמז לשני החורבנות הוא משני יתורים; אלא, שזה שכתוב פעמיים – היינו, שהכתוב כתבו עוד פעם, אף שלכאורה מיותר הוא – הוא כדי שעל ידי זה יהיו כתובים "שני פעמים" בזה אחר זה, לרמז על שני החורבנות.

ד. ומעתה י"ל, שכיון שהרמז הוא בזה שנאמר "המשכן משכן", היינו שתי תיבות הדומות זה לזה – הרי זה גופא מלמדנו על הדברים המרומזים על ידן, שגם הם שווים זה לזה.

וזהו הטעם שלמד רש"י להשמיט מכאן את משכן שילה ולהביא דוקא את בית המקדש הראשון והשני – כי משכן שילה ובית המקדש אינם שווים, בעוד הבית הראשון והבית השני שווים הם זה לזה בנקודתם העיקרית.

ביאור הענין:

עיקר ענין בית המקדש הוא כמו שכתוב (ויצא כה, יז ובפרש"י) "בית אלקים וזה שער השמים" (בית המקדש שלמעלה), ואומר: "מכון לַשְׁבֶּתֶךָ פעלת ה'" (בשלח טו, יז ובפרש"י), "המקום אשר הכינותי" (משפטים כג, כ ובפרש"י). ולכן נאמר בו "לבנות את בית ה' בירושלים" (דהיי"ב ג, א), ונקרא "בית עוֹלָמִים" (פרש"י תרומה כה, ט) – וכל זה הוא בשווה בשני בתי המקדש.

שונים הם המשכן ומשכן שילה שלא היו מכוונים כנגד בית המקדש שלמעלה ונקראים "אוהל" (ראה ש"ב ז, ו ובפרש"י), אוהל מועד – דירת עראי להשכינה; והרי אינה דומה כלל דירת עראי לדירת קבע.

הווי אומר: הפרטים שבהם שונה בית אחד מבית שני אינם משנים את הנקודה העיקרית שבהם – דירת קבע להדר בתוכם; מה שאין כן "אוהל", גם אם יהיו בו כמה וכמה פרטים שבהם הוא שווה לבית, הרי שונה הוא בנקודתו העיקרית: הוא רק דירת עראי, ולא דירת קבע.

ולפי זה מובן, שאף שאין בתי המקדשות דומים זה לזה בכמה פרטים, בכל זאת, מכיון שנקודתם העיקרית אחת היא – "בית" לשכינתו יתברך – הרי שדוקא הם מתאימים להדיוק "המשכן משכן שני פעמים", שאותו הענין נאמר פעמיים; וזהו גם דיוק לשון רש"י "מקדש שנתמשכן בשני חורבנין" – לשון יחיד – כי הוא המקדש הראשון והוא המקדש השני ששווים הם (דבר שאין שייך לאומרו על משכן שילה ובית המקדש).

ה. אמנם, הן אמת שלשון הכתוב מוכח שמדבר בבתי המקדשות ולא בשילה (כנ"ל ס"ד) – אך הא גופא קשיא: מדוע באמת לא רמז הכתוב גם לחורבן שילה?

ויש לומר, שליישב זה מוסיף רש"י ("מקדש שנתמשכן בשני חורבנין) על עונותיהן של ישראל":

כאן מרמזת התורה דוקא למקדש ש"נתמשכן" מבני ישראל, והיינו בעד עונותיהן של כלל ישראל; מה שאין כן משכן שילה נחרב בחטאם של חפני ופנחס בני עלי, כמסופר בס' שמואל (ש"א ב-ג. רש"י זכחים קיב, ב ד"ה באו), ולכן אינו שייך לכאן.

אך עדיין צ"ב (וכקושיית המפרשים): מה ענין "עונותיהן של ישראל" פירשה זו? ויש להאריך ביישוב קושיא זו, ועוד חזון למועד בעז"ה; ויהי רצון שיכפר ה' על "עונותיהן של ישראל" ויחזירנו בתשובה שלימה לפניו, ונזכה להשראת השכינה בבית המקדש השלישי שיבנה בב"א.

השמחה מבטלת דינים ופורצת גדרים

שמחה מבטלת דינים ופורצת גדרים

...לימוד זכות אחד ישנו לי, שמצב רוחם עתה הוא היפך ציווי הכתוב 'ויגבה לבו בדרכי השם', ובמילא נמצאים בכיוון וצמצום, וכבר כתבתי גם בשבועות האחרונים כמה פעמים, שלא זוהי הדרך להצליח הן בהכלל והן בהפרט, ואדרבה הצמצום הוא שרש הדינים, ומוכרח הדבר אשר יעבדו ב. . בהתפשטות ובהתרחבות כרצון והוראת כ"ק אדמו"ר, וכשיקיימו הציווי 'עבדו את ה' בשמחה' הרי שמחה מבטלת דינים ופורצת גדרים.

(אנרות קודש ח"ח עמ' קצט)

השמחה פורצת את הגדר של החומר ומסירה אותו

...בהנוגע לבריאותו, בכלל צריך להתנהג כפי הוראת הרופא, ובודאי אפשר לסדר זה באופן כזה שלא תהי' סתירה לעבודתו בקדש, ובפרט שגם בריאות הגוף – היות הגוף בריא ושלם – מדרכי השם הוא, במילא לא יתכן שמצוה אחת תהיה בסתירה למצוה אחרת, ובפרט כשעושים זאת בשמחה, הנה השמחה פורצת את הגדר של החומר ומסירה אותו. ואזי הגשמיות אינה רחוקה מהרוחניות. ושהקב"ה יעזור לכם ולבני ביתכם, שתמיד תודיעו בשורות טובות, ושיצליח בעבודתו בקדש מתוך בריאות הנכונה.

(הרעם מאנרות קודש ח"ט עמ' כז)

להרבות בשמחה הן באדר ראשון והן באדר שני

...מובן אשר בשליחות זו למלאותה ישנם כמה מניעות ועכובים מגדרו של העולם וחלקו הפרטי של כל אחד ואחד, אבל הרי זוהי עצה היעוצה מרז"ל בזה אשר 'שמחה פורץ גדר', שמחה של מצוה, הן במצות ממש והן בהוראה הכללית שהוא כלל גדול בתורה ד'בכל דרכיך דעהו', ואשר על כל זה חל מה שכתב הרמב"ם בסוף הלכות לולב בענין השמחה. ומסוגלים לזה בפרט ימים אלו ימי אדר דמרבין בשמחה ובפרט בשנה מעוברת שמחמירים (כפסק השו"ע או"ח תקפ"ח סעיף ז') להרבות בשמחה הן באדר ראשון והן באדר שני.

(אנרות קודש ח"ח עמ' רנג)

השמחה תפרוץ הגדר ותמהר הרפואה

...ידוע בכמה מקומות אשר 'שמחה פורץ גדר', ולכן היה מהנכון אשר הוא ובני ביתו ישתתפו, אם בעצמם או על ידי סיוע על כל פנים לההכנות דהתועדות חסידותיות הנערכים מזמן לזמן במקומם, אשר זה ימהר גם כן רפואת בתו תחי'.

(אנרות קודש ח"ז עמ' צד)

איך אפשר שלא יוכל משה לבוא אל אוהל מועד?

ולא יכל משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן

וכתוב אחד ואמר וכבא משה אל אוהל מועד, בא הכתוב השלישי וחבריו ביניהם, כי שכן עליו הענן, אמור מעתה, כל זמן שהי עליו הענן לא הי יכול לבוא, נסתלק הענן, נכנס ומדבר עמו (מ, לה, רש"י)

צריך ביאור: מה ראה רש"י לתרץ כאן קושיא מהכתוב בפרשת נשא, שלא כדרכו (ראה כללי רש"י פ"ז) לתרץ קושיא רק במקום שהיא מתעוררת ולא קודם לכן?

ויש לתרץ:

הקושיא כאן אינה רק מהכתוב "ובבוא משה אל אוהל מועד", אלא עצם הכתוב כאן מוקשה: איך יתכן ש"לא יכול משה לבוא אל אוהל מועד" - והרי לעיל (תרומה כה, כב) מבואר שתכליתו של המשכן היא "ונועדתי לך שם ודברתי אתך גו", ואם לא יוכל משה לבוא אל אוהל מועד, הרי לא תוכל להתקיים תכליתו של המשכן!

אלא שכדי לחזק קושיא זו, מביא רש"י גם רא' והוכחה לקושייתו מהכתוב "ובבוא משה אל אוהל מועד", שבו נתפרשה **ביאת** משה לאוהל מועד, ולא רק דיבור ה' מאהל מועד.

ועל זה מתרץ, "בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם, כי שכן עליו הענן, אמור מעתה וכו'".

למה הקדים בצלאל את היריעות לקרשים?

ובצלאל בן אוּרִי בן חור לְמִטָּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה

כל אשר צוה ה' את משה - אפילו דברים שלא אמר לו רבו, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל, מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משכן כלים בתוכו בו, וכן עשה (לה, כב, רש"י)

יש לעיין: אם היתה עשיית המשכן צריכה להיות כ"מנהג עולם", מדוע עשו את היריעות תחלה ואחר כך את הקרשים, דלא כמנהג העולם לבנות תחלה את קירות הבית ורק אחר כך את גגו (וראה גם רבתינו בעלי התוס' ויקהל לו, יד ועוד)?

ויש לתרץ:

עה"פ (ויקהל לה, כו) "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים" פירש רש"י: "היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העזים טווין אותן". וכן פרש"י בשבת (עד, ב ד"ה שטוף): "קרא קדריש, טוו את העזים בגופן של עזים משמע". ומלשון רש"י "זו היתה **אומנות יתירה**" משמע שהיתה בזה גם תועלת למלאכת הטווי והאריגה, כי כשהשיער מחובר בגוף העזים הוא רך יותר וכיו"ב, ולשון הספורנו (ויקהל שם) "למען יהי בטווי זוהר נוסף, כי בהרבה מהפשוטים ימעט קצת משוב איכותם כאשר יעקרו ממקום גידולם".

ומעתה מובן הטעם שהוצרכו לעשות את היריעות תחלה, שהרי מאחר שהנשים כבר "טוו את העזים" היו צריכים לארוג את היריעות מיד לאחר גזיזת השיער הטווי מעל העזים, כדי שלא יאבד השיער את מעלת האומנות היתירה (ומובן שמצד צער בע"ח לא הי אפשר להשהות את העזים ולא לגזוזן עד שיסיימו לבנות את הקרשים).

ומהם גם דוגמא לעניננו - הא דקנין ב"ב הבית הוא ע"י (קביעת) השער (עיי' ב"ב נג: וטושו"ע חו"מ סי' קצב), וכן ע"י המפתח (עיי' רשב"ם ב"ב נג. ד"ה והשתא. אבל עיי' טושו"ע שם ס"ב ובנו"כ, ושו"ע אדה"ז אר"ח סי' תמח ס"א וסי"ג), נעילת הדלת במפתח, עשיית מנעול לדלת (כהדעות בזה בטושו"ע שם ס"ג); והוא הדין הכא דאפ"ל גם בכתלי וגג המשכן (היינו הקרשים וכו'), דפקידת יתדות ואדני המשכן והחצר (דכסף ונחושת) מועלת להם. והבן [ולענין הזהב עיין בחצא"ר בסוף הדברים]. מיהו עצ"ע בכלי המשכן שלא היתה בהם פקידה ואולי גם בהם י"ל כנ"ל, כי סו"ס כיון דהוו פרטים וחלקים דהמשכן גופיה אף הם "נקנים" אגב יתדות המשכן וכו'.

[ועיי"ע בלקו"ש חלק כו פקודי ב ובשוה"ג, איך לפכ"ז יתיישב באר היטב הא דנשתנה אופן הפקידה שעשה משה בכסף ונחושת, שגם פירט מה נעשה בו, מפקידת הזהב שלא נאמרה על ידו אלא בסכום כללי, משקל כל הזהב העשוי למלאכה; בהתאם לחילוקי הגדרים ההלכתיים שבין הכלים והבגדים שנעשו מזהב ובין מה שנעשה מכסף ונחושת].

וע"פ דברי הצפ"נ מובן נמי דלא היה מועיל לסלק "בעלות" זו שמצד שם האומן על מלאכתו ע"י שהיו יכולים האומנים לנדב את המלאכה שלא ליטול עליה שכן, אי נמי לנדב את השכר שיקבלו על המלאכה (עיי' פנים יפות שם ב' אופנים אלו), כי מ"מ גם ע"י שינדבו עדיין לא נתבטל ונשתקע לגמרי שמם מן המלאכה.

וזוהו שהזכיר כאן הכתוב מלאכת בצלאל ואהליאב, דבזה רצה להקדים ולומר שמצד מלאכת האומנים שהיתה בינתיים, לאחר מסירת הציבור למשה, שוב נצרכה עוד פעולה מיוחדת לשם סילוק שמם מן המלאכה כדי שיהיה מסור לציבור יפה יפה כבתחילה, והפעולה היתה מה שלאחר גמר המלאכה עשה משה על כל המלאכות פקידה ומנין, הבא להלן בכתוב, להחשיבם מחדש בשם נכסי המשכן הכללי, "משכן העדות" ("עדות **אִישְׁרָאֵל**" כולם כנ"ל), והיינו לסלק בזה שם האומנים מעליהם.

ואם תאמר למה היתה הפקידה רק בזהב וכסף ונחושת ולא בשאר דברים שמהם נעשה המשכן (קרשים, יריעות וכיו"ב), יש לומר בהקדים דמצינו בקנינים כמה אופנים שע"י קנין בחלק א' מן הדבר נקנה כולו,

עדותו של המשכן

מדוע נכפלו פרטי עשיית כלי המשכן ובגדי הכהונה? / מהו ה"משכן למעלה" שאודותיו נצטווה משה בהר סיני? / מדוע נעשה המשכן מדברים גשמיים דווקא? / ועל מה מעיד "משכן העדות"?

המשכן הרוחני והמשכן הגשמי, ומעלת המשכן בגשמיות

לאחר שהתורה מצווה בפרשיות תרומה ותצווה על עשיית כלי המשכן ובגדי הכהונה, מסופר בפרשיות ויקהל ופקודי כיצד נעשו אלו בפועל על ידי בני ישראל.

וידועה התמיהה (ראה רמב"ן ויקהל לו, ח. רלב"ג ואברבנאל ריש ויקהל. ועוד):

הציוויים אודות עשיית כלים ובגדים אלו כבר נתפרטו בפרשיות הקודמות; ואם כן, ה' די בכך שתספר התורה שבני ישראל עשו את כלי הקודש ובגדי הכהונה, "ככל אשר ציווה ה' את משה".

אך בפועל, התורה מאריכה במשך עשרות פסוקים, ומפרטת שוב את כל פרטי הכלים והבגדים, כפי שנעשו על ידי בני ישראל. ואינו מובן, מהו הטעם לאריכות זו?

"משכן למעלה" ו"משכן למטה"

ויש לומר בביאור העניין בדרך הפנימיות:

המשכן שאודותיו מדובר בפרשיות תרומה ותצווה, והמשכן שאודותיו מדובר בפרשיות ויקהל ופקודי, המה שני משכנות: משכן רוחני ומשכן גשמי. ובלשון חז"ל (במדבר רבה פ"ב, יב): "משכן למעלה" ו"משכן למטה".

כאשר ציווה הקב"ה את משה על עשיית המשכן, הרי ה' אז משה במצב נעלה ורוחני ביותר, כפי שיתבאר להלן. וממילא מובן שגם המקדש שאודותיו דובר הוא מקדש נעלה ורוחני ביותר.

וכמה פרטים בעילוי שבמדרגת משה מקבל הציווי:

א. שומע ומקבל הציווי ה' משה רבנו. אודות דרגתו הנשגבה של משה רבנו נאמר שנשמתו

לקראת שבת

יא

הזהב הכסף והנחושת דלהלן, וק"ל.

ונראה לומר דפסוק זה הו' נמי פתיחה והקדמה לענינו של פירוט החשבון שלאח"ז, ובהקדים דוגמת מה שמצינו במקדש שבנה דוד שהיה צריך להיות שייך לכלל ישראל ולכך גבה דוד הכסף לקניית מקומו מכל שבט ושבט כדי שיהא לכל ישראל חלק בו (עיי' ספרי ראה יב, ה, רש"י ד"ה אלא יומא יב, תוד"ה ואין ב"ק פב: . ועיי"ע זבחים קטז: וברש"י. ספרי נשא ו, כו בסופו). ובספרי בהעלותך י, לב איתא דהיה צריך לסלק בעלות פרטית ממקום המקדש. ומעתה י"ל דאף המשכן הוצרך להיות בבעלות כלל ישראל, ונתקיים הדבר ע"י המסירה למשה, דהא דינו של משה היה מלך (רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו הי"א) שהוא כללות כל הציבור (עיי' ל' הרמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו, ועיי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' קמח "המלך כציבור, שהציבור וכל ישראל תלויין בו"), ובכך שנמסרו הנדבות לידו נעשו נכסי ציבור לגמרי.

וכדי שיכנסו בבעלות הכלל צריך לסלק מהן בעלות פרטית, וא"כ מובן דנדבות ישראל היו צריכות להימסר למשה באופן שכ"א מסלק את בעלותו הפרטית ומכניס את הנדבה לבעלות כל הציבור, ע"ד הא דר"ה דף ז' דהנודב לקרבנות ציבור צריך ש"ימסרם לציבור יפה יפה" (היינו שיוותר על בעלותו בלב שלם), ואף שבסוגיא דר"ה חזינן דלא הצריכו פעולה מיוחדת (דהבאה למשה או לנשיא שבדורו וכיו"ב) בשביל הך דינא מלבד עצם המסירה למקדש כדבעי, דאמרי' "יחיד שהתנדב משלו כשרין ובלבד שימסרם לציבור", מיהו גבי המשכן י"ל דמכמה טעמים היתה נצרכת

פעולה מיוחדת זו דהמסירה למשה, כי סו"ס יש לחשוש שמא בפועל לא ימסרם אחד לציבור יפה יפה כפי הדין האמור שם ובזה ייפגם מעשה המשכן, ומצד כ"ז הוצרכה פעולה מיוחדת דמסירה למשה שהוא מלך, ובפעולה זו יש עדות ברורה דהמסירה יפה יפה. וק"ל.

והנה, לאחר שהיו בידי משה הרי שוב מסר כל הנדבות לידיהם של בצלאל ואהליאב (וכל איש חכם לב), כמסופר בפרשה הקודמת, כדי שיעשו בהם כל מלאכות המשכן, וא"כ על ידי עשייתם היתה להם מעין בעלות על מלאכות המשכן, מאחר ששם האומנין על המלאכה (אף שלא יצא בכך לגמרי מבעלות של ציבור), ולהוסיף דאי נקטינן כמ"ד דאומן קונה בשבח כלי (עד שלא קיבל שכרו), ב"ק צח: ואילך, הרי ודאי היתה כאן בעלות פרטית לאומנין.

ועיי' צפע"נ עה"ת ויקהל לז, א שכתב גבי כלי שרת דכל ששם הבעלים עליו ולא נשתקע (היינו שיש איזה התייחסות של החפץ אליו ע"פ דין, אף אם אין בבעלותו שוויות ממונית ממש בדבר) עדיין לא הוי מסירה גמורה לציבור (עיי"ש יסוד גדר זה בערכין ו:), ולהכי א"א שיהיה שם בצלאל עליהם, ועד"ז להלן שם ו. (ואף לפמש"כ שם בפ' תשא לא, ג דגבי בצלאל לא היה דין אומן קונה בשבח כלי, מ"מ הא גבי אהליאב מסיק שם דשפיר הוה ביה, עיי"ש).

ובאמת י"ל דגם למ"ד בב"ק שם שאין אומן קונה בשבח כלי (וכ"פ הרמב"ם שכירות פ"י ה"ד ושו"ע חו"מ סי' שו, אבל עיי' ש"ך שם סק"ג) סו"ס גם עצם הדבר ששמו עליו הוי חסרון במסירתו לציבור כנ"ל מהצפע"נ.

גדר "נכסי ציבור" במעשה המשכן

יחדש דמסירת הנדבות לידי משה היתה מצד דין מלך שבו, שע"ז נעשו הנדבות נכסי ציבור ויצאו מבעלות פרטית / עפ"ז יבאר ענין חשבון הנדבות דפרשתנו, שנועד לסלק שם האומנין שנוסף בעת המלאכה כדי שיהיו שוב בגדר נכסי ציבור לגמרי

ידוע מה שכתבו כמה מהמפרשים בטעם "פקידת" מלאכת המשכן ע"י משה בריש פרשתנו, היינו פירוט חשבון הדברים שנעשו מסך כל נדבות ישראל כו', שהוא כדי "להוציא את עצמו מן החדש" (ל' הכלי יקר, עיי"ש). ונ"ל בדרך חידוש דיתר על כן יש כאן, והדבר שייך להלכה יסודית בדיני עשיית משכן ומקדש (ועפ"ז דוקא יתיישב יותר סדר דברי הכתוב במה שאינו מתבאר ע"פ הטעם דלעיל, כמשי"ת).

דהנה בריש הפרשה כאן חזר הכתוב ושנה (מיד לאחר הפתיחה "אלה פקודי גו' אשר פקד ע"פ משה גו'") "ובצלאל גו' עשה את כל אשר צוה ה' ואתו אהליאב גו' חרש וחושב גו'", וצ"ע מה ראה הכתוב להזכיר שוב עושי המלאכה אחר שכבר נתפרש הן בפסוקי הציווי והן בפסוקי תיאור העשיה

בפועל בפרשיות תשא ויקהל; ובאמת כבר אמרו בירוש' (פאה פ"א ה"א, והביאו רש"י כאן) דדייק הכתוב כאן ואמר "אשר צוה ה' את משה" ולא "אשר צוה אותו משה" למימרא ד"אפילו דברים שלא אמר לו רבו [משה] הסכימה דעתו למה שנאמר למשה מסיני" (והביא רש"י ע"ז הא דברכות נה. שכיון בצלאל לסדר הנכון ששמע משה מפי הגבורה, להקדים המשכן לכלים, אף שמה מסר לו בסדר הפוך), וזהו ששכחו כאן בסיכום המלאכה שעשה הכל כפי ציווי ה' (עיי' רמב"ן). מיהו עדיין צ"ע טובא למה שילב הכתוב דברים אלו תיכף כאן, עוד לפני פירוט החשבון שבו פתח לדבר, כדממשיך להלן "כל הזהב גו' וכסף פקודי העדה גו'", והו"ל להקדים הא דבצלאל או לס"פ ויקהל או לדחותו לאחר חשבון

לקראת שבת

היא מ"עולם האצילות" (ראה לקוטי תורה נצבים מט, ב. ועוד), שבו שוררת התבטלות עצומה להשי"ת, ואין שם מציאות זולתו ית'.

ב. נבואתו של משה הייתה באופן נעלה משאר הנביאים, וכפי שנאמר "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (ברכה לז, י). ומעלה זו התבטאה הן באופן קבלת הנבואה, והן בדרגת הגילוי האלקי שבשעת הנבואה:

בנוגע לאופן קבלת הנבואה, כתב הרמב"ם (הל' יסודי התורה פ"ז ה"ו), ש"כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין, ומשה רבינו אינו כן. . . ה' כח בדעתו של משה רבינו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עמדו שלם".

ובנוגע לדרגת הנבואה, אמרו חז"ל (ספרי ופרש"י מטות ל, ב), שכל הנביאים התנבאו רק ב"כה אמר ה'", ואילו משה רבנו התנבא בבחינה נעלית יותר, ואמר בנבואתו "זה הדבר אשר ציוה ה'" (מטות ל, ב).

נמצא אפוא, שאצל כל הנביאים הגוף הגשמי בלבד והפריע לקבלת הנבואה, ואפילו לנבואה בדרגה הנמוכה שבבחינת "כה"; ולעומת זאת, משה רבנו יכול ה' לקבל אף בגופו הגשמי, את דרגת הנבואה הנעלית שבבחינת "זה"!

ג. את הנבואה על עשיית בגדי הכהונה וכלי המשכן, קיבל משה רבנו בהר סיני (זהר ח"ב קנט, א. וראה גם במדבר רבה פ"ב, ח. וראה במקור הדברים הערה 8, שמדרשות אלו חלוקות על מחז"ל במנחות כט, א. ועיי"ש עוד בזה). ובהיותו בהר עמד משה בדרגה נעלית יותר ממה שהי' בהיותו למטה. שהלא בהר "לחם לא אכל ומים לא שתה" (תשא לז, כח), ואילו ביורדו מן ההר נזקק לאכילה ושתי' (אף שגם אז הי' זה באופן שונה משאר בני אדם).

ומשלוש עניינים אלו מובן היטב, שבעת ששמע משה מפי הגבורה בהר סיני על כלי המשכן ובגדי הכהונה, הייתה בזה קבלת נבואה בדרגה הגבוהה ביותר, על ידי משה שעמד בדרגת ההתבטלות הגבוהה ביותר, ובהיותו במצב הנעלה ביותר, על הר סיני!

ואם כן, המשכן שעליו מדובר כאן הוא משכן נעלה רוחני, "משכן למעלן". ואודות משכן רוחני כזה מדובר בפרשיות תרומה ותצווה, המספרות על ציווי ה' אל משה בהר סיני.

ורק כאשר מתואר קיום הציווי על ידי בני ישראל, בפרשיות ויקהל ופקודי, אז מדובר אודות כלים ובגדים גשמיים, ב"משכן למטן". כלים אלו נעשו על ידי בני ישראל שאינם בבחינת "נשמות דאצילות", ונעשו למטה, ולא על הר סיני, ושם יש מקום לזהב כסף ונחושת ושאר דברים גשמיים.

ומשום כך חזרה התורה שוב על כל פרטי עשיית המשכן, כי אינו דומה ציווי המשכן שהוא משכן רוחני, לעשיית המשכן בפועל – משכן גשמי (ומעין זה מצינו גם גבי חזרת קרבנות הנשיאים – ראה תורה אור בראשית ח, ב. לקוטי תורה ברכה צח, ג).

התכלית היא ב"משכן למטן" דווקא

על אף המבואר למעלה בשגב מעלת ה"משכן למעלן", המבואר בפרשיות תרומה ותצווה, מכל מקום תכלית כוונת ורצון השי"ת היא דווקא במשכן שבנו בני ישראל בפועל ממש בעולם הזה

הגשמי, כמפורט בפרשתנו.

כי הנה כבר נודע בשערים מה שאמרו חז"ל (תנחומא נשא טז. ומבואר בתניא פל"ו), שתכלית בריאת העולם היא מה ש"נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים". השי"ת חפץ שיהי' עולם גשמי ונחות, ואשר דווקא שם, במקום הנמוך ביותר, יעשו בני ישראל "דירה לו ית'".

בני ישראל נשלחו לזכך ולקדש את העולם הגשמי והנחות. ותכלית הכוונה היא שהם יקדשו ויזככו גם את המקומות הנחותים ביותר, עד שיהיו ראויים להיות דירה ומשכן לו ית'.

ונמצא, שאכן המקדש הרוחני הוא נעלה ונשגב ביותר, אך כוונת הבורא ית' נשלמת דווקא במשכן הגשמי ובכגדים ובכלים הגשמיים. דווקא ב"משכן למטן" מגשימים את רצון השי"ת להיות לו ית' דירה בתחתונים.

על מה מעיד המשכן?

כאשר מדייקים במשמעות התיבות שבתחילת פרשתנו, מוצאים עוד עומק במעלת המשכן שבעולם הזה הגשמי דווקא:

בפסוק הראשון שבפרשתנו נאמר "אלה פקודי המשכן משכן העדות". התיבה "משכן" נכפלה פעמיים בפסוק זה. ועל פי מה שנתבאר למעלה, הרי יש לפרש שבזה רומז על שני המשכנות: המשכן הרוחני שלמעלה, והמשכן הגשמי בעולם הזה התחתון.

והנה, המשכן הראשון נזכר בתואר "משכן" סתם, ואילו על המשכן השני, הגשמי, נאמר "משכן העדות". כאשר הדבר גלוי לעין כל, אין צורך בעדות. ואף כאשר מדובר ב"מילתא דעבידא לגלויי", אין צורך בעדות גמורה (ר"ה כב, ב). והעדות נצרכת רק כאשר יש עניין שהוא נעלם ונסתר, וזקוקים לעדות בכדי להביאו מן ההעלם אל הגלוי.

ובעדות שמעיד המשכן הגשמי, יש שני פרטים:

א. במשכן הרוחני ניכר גילוי האלוקות לעין כל, ואין צורך להעיד עליו ולגלותו. אך המשכן הגשמי עשוי מדברים גשמיים, מזהב כסף ונחושת וכיוצא בזה; וממילא אין ניכר בו גילוי אלוקות, וצריכים "עדות" וגילוי על האלוקות שבו.

ב. ויחד עם זאת, הרי דווקא במשכן שבעולם הגשמי יש "עדות" על מהותו ועצמותו של הקב"ה. במשכן הרוחני נמשכים גילויים, המשכות, הארות והשפעות מהבורא ית'ש. אך אין זאת שהוא עצמו שורה ומתגלה שם. ולעומת זאת, במשכן הגשמי הקב"ה שוכן ומתגלה במהותו ועצמותו, ולא רק ב"גילויים" ו"הארות".

וכפי שנתבאר בסה"ק (ראה ספר המאמרים מלוקט כסלו-שבט עמ' רסג ואילך) שהקב"ה שוכן ומתגלה בכל העולמות הרוחניים, אך כל אלו אינם אלא גילויים והארות ממנו ית'. ודווקא בעולם הזה הגשמי שורה ושוכנת בחינת "עיקר שכינה", מהותו ועצמותו של הבורא ית'ש. ודווקא על המשכן הזה הגשמי הבטיח השי"ת "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח).

ועל כן נאמר "משכן העדות", כי במשכן הגשמי מתגלה בחינת עצמותו ית', שהיא נסתרת ונעלמת לגמרי ואינה מתגלית אפילו בעולמות העליונים ביותר. ודווקא במשכן הגשמי יש "עדות" וגילוי למהותו ועצמותו ית'.

פרשת פקודי – מעלת כל פרט בפני עצמו

אלה פקודי המשכן
(לח, כא)

יש לבאר הרמז בשם הפרשה, בשייכות לפרשה הקודמת (הנקראת יחד עמה ברוב השנים) - פרשת ויקהל:

"ויקהל" מורה על מעלת וחשיבות הקהל, היינו לא מעלתו של כל פרט בפני עצמו, אלא מעלת הכלל הנוצר מהתקבצות הפרטים; ואילו "פקודי" פירושו מניין ומספר, היינו שסופרים כל פרט ופרט בפני עצמו, ובזה מייחסים חשיבות לכל פרט כשלעצמו.

וכן הוא בנוגע לעבודת האדם לקונו: נוסף על מעלת ה"קהל", התאחדותם של בני ישראל לכלל אחד בעבודת הבורא, הרי פרשת פקודי מעלה על נס את מעלתו של כל פרט בפני עצמו, שלכל פרט ופרט בעולם ישנה תכונה מיוחדת, ולכן בכל פרט ישנו חידוש ועבודה מיוחדת רק לו, שבה הוא משמש את קונו.

תפילה – רק בצירוף כל ישראל

ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן
בכל יום אדם מחפץ לזמנה עשרה וכו', כנגד י"ח ציווין
שכתוב בפרשת משכן שני. אמר רבי חייא בר ווא, ובלבד מן
ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן עד ספי דסיפרא
(לח, כג. ירושלמי ברכות פ"ד ה"ג)

יש לבאר הטעם שמניין הי"ח ציווין מתחיל דוקא מהכתוב "ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן":

איתא בסה"ק שנכון לומר קודם התפילה "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך" (פע"ח שער עולם העשי' פ"א. הובא בסידור אדה"ז), והטעם לזה הוא להזהיר את האדם שאף שבעת התפילה מתנתק האדם ומתעלה למעלה מן העולם, מ"מ אין לו לשכוח על מי שנמצא במדרגה נחותה ממנו, ועליו לעורר בנפשו רגש של אהבת ישראל כלפיו, ולכלול אף אותו בעבודתו ובעלייתו.

וזהו שהרמז לענין התפלה מתחיל דוקא בכתוב "ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן", כי גם בעשיית המשכן כך הוא, שתחלה הוצרך בצלאל לצרף אליו את אהליאב בן אחיסמך - "משבט דן, מן הירודין שבשבטים, מבני השפחות" (פרש"י ויקהל לה, לד), ורק יחד עמו יכול הי' לבנות משכן להקב"ה.